

בית דין ירושלים

לדיני ממונות ולבירור יוחסין

תבע את האשה, והבעל טען במקומה
ורוצה לחזור ולתבוע את הבעל על סמך טענותיו על אשתו

תיק ממונות מס' 1600-שע

(מהד' ה אלול)

נושא הדין

א' תבע את גב' ב' "ממוני גבר" שנתן לה כסף לקנות כרטיסי טיסה, והיא לא נתנה לו הכרטיסים, ותובע כספו בחזרה. לטענתו שילם לה בצ'קים שנכנסו לחשבונה הפרטי. הגב' ב' לא הופיעה לדין, ובעלה ג' טען במקומה. א' עמד על כך שגב' ב' תתן יפוי כח לבעלה לטעון בשבילה, שאל"כ אין טעם בדין. הבעל התייעץ בטלפון ואח"כ הבטיח להעביר לבית הדין ביום המחרת את יפוי הכח. בית הדין הזהיר את ג' שאם לא תחתום ב' על יפוי כח לבעלה, כי אז יוצא נגדה כתב סירוב.

הוא טען בבית הדין שהוא היה זה שניהל את העסקה של הכרטיסים עם נציגי החברה, וכי "עובדים מהחברה גנבו מהחברה והם מכרו לי", והענין מתברר בחקירת משטרה בארה"ב, ולכן יש להמתין עד לתוצאות החקירה שלדבריו יוכיחו שאינו חייב בענין.

למחרת כתבה הגב' ב' שאינה מוכנה לדון בבית הדין בהרכב זה, מפני שאין בו שלושה דיינים המדברים אנגלית (אלא רק אחד), וכל עוד לא הסתיימה החקירה בארה"ב.

הבעל ג' הוסיף וטען במכתב ש"הכסף שקבלנו עבור הכרטיסים נמסר לחברת התעופה, ועיי' יש לנו קבלות, וקיימנו את עבודתנו כסרסור בנאמנות". א' חזר ובקש לתבוע את ג' על סמך דבריו בבית הדין שהוא זה שניהל את המו"מ של הכרטיסים, ולחייבו להחזיר לו את הכסף.

פסק דין

התובע לא הוכיח שהבעל זכה בכסף ששילם לאשה תמורת הכרטיסים, וע"כ התביעה מהבעל נדחת.

(-) שמשון גרוסמן

(-) מרדכי אייכלר

(-) אברהם דוב לוי, אב"ד

השאלות לדין

- א. אמרה לבעלה איני ניוזנית ואיני עושה, האם מקבל הבעל פירות במה שעשתה.
- ב. אשה שעבדה מחוץ לביתה.
- ג. טוען וחוזר וטוען כשסבר בתחילה שנפטר בטענתו.

תשובה

א. עיי' קובץ תשובות למרן הגר"ש אלישיב שליט"א ח"ב סי' פא בתשובה להגרמ"מ סולזינגר שליט"א עפ"י הבית מאיר סי' פ שנחלקו בזה שני תירוטי התוס' בזכיר כד ד"ה שקימלה, כשאמר לה הצעל לאי מעיי' למזונותיך, דלתירוץ ראשון הכספים שהרוויחה הם שלה לגמרי אפילו לפירות, ואינם משועבדים לבעל, אך לתירוץ השני דינם כנכסי מלוג. ולמד הב"מ דה"ה כשאמרה היא אי"ג וא"ע. ולהלכה כתב בקובץ תשובות שם דכיון דהוי פלוגתא, אי אפשר להוציא מן האשה הכספים שהרוויחה כשאמרה איני ניוזנית ואיני עושה. עיי"ש.

ב. פסק הרמב"ם אישות פכ"א ה"א ושו"ע אבהע"ז סי' פ סע"י א: מעשה ידיה לבעל בי"ד הכל כמנהג המדינה. מקום שדרכן לארוג אורגת לרקום רוקמת וכו'. וכתב הבית מאיר אבהע"ז סס: אם אין דרכן כלל במלאכות אלו אלא באחרות, כגון חרישה וזריעה, או כמו בזמנינו בעסק מו"מ, ומכ"ש ליסע לשוקים, עס כל זה שמנהגם כך מרזונים הטוב, מ"מ אינו כופה אלא לטוות בלמך. וכ"כ בשו"ת הרשב"א שהביא הב"י סי' לה: שהרי האשה אינה חייבת לטרוח לפתור ולצנות לעקור ולנטוע ולא להתעסק ברביית אלא לעשות בלמך, ואם רוצה הבעל לשנותה למלאכה אחרת אינו ראוי, שאינה אלא כעבדים ח"ג כפועלים שאמר להם עשו עמי מלאכה היום. ע"כ.

וכשעשתה במלאכה שאינה חייבת בה אם היא לבעלה, עיי' ר"ן כתובות סא ב דיי"א דמלאכתה ידיה הויא דכיון שאין מחייבין אותה אלא כדי שלא תבוא לידי זימה כל שעושה בין לאמרים בין לעלמה אול הוא טעמא, והרשב"א ז"ל כתב דמסתברא דלא עדיף מהעדפה דעיי' הדחק דהויא לבעל, אע"פ שעושה מרזונה ולא מתורת חיוב. ולא ידעתי מהו דכל העדפה ברזונה נעשית ואע"פ הקטנה לבעל תחת מעה כסף ואפילו העדפה עע"י הדחק למי שפוסק כן וכו'. ע"כ. ובריטב"א סס נט ב כתב: ומיהו מה שעשתה לבעל הוי דלא עדיף מהעדפה עיי' הדחק דהוה לבעל אע"ג דעבדה מרזונה ושלא בחיוב. ויש לדחות דשאני העדפה דכיון שהיא מחוייבת לעשות לו עיקר מעשה ידיה עשו את הטפל כעיקר וחייבו לו העדפה, אבל בזו דאורת הדין היא טעורה מן העיקר, ואינה עושה אלא כדי שלא תבוא לידי זימה, מה

שעושה עושה לעלמה. כך נראה לי. ע"כ. ועיי' מהר"ם מינץ סי' יז.

ובשו"ת מהרי"ט חו"מ סי' סו, הוצא במשלים אישות פכ"א, נסתפק השואל בנשים הנכנסות בצית השרים והמה כאניות סוחר להציא טרף לביתם ומכלכלין את בעליהן, אם נאמר שאשה כזאת אין לבעלה זכות בכל אשר עשתה ויהיו מעשה ידיה לעלמה או לא. ודן המהרי"ט דמפטר דכוין דלא אמרה איני ניוזנית ואיני עושה לא הפסיד הבעל זכותו במעשי ידיה, ועוד, דנשים הללו כיוון שחילת שימושן במלאכה זו עדיין הבעל טורח במזונות וכשהיא מרווחת ונותנת בעין יפה ונותנת יציאת הצית כל שלא אמרה איני ניוזנית וכו' הרי יש לה ממה שנתפרנס הצית ממה שהרויחה כצר ומדידה קאלכה ומדידה שמי, וכל מה שהיתה הולכת ומשתכרת קמא קמא בטיל לגצי בעל וכו'. ע"כ. ותמה המל"ם שם על המהרי"ט אך השמיט מחלוקת הרשב"ם והראב"ד שהציא הטור סי' נה לענין אלמנה, בשעה שהציחה הקרקע אם הוא של היתומים שזנין אותה, וא"ת דגזי אשה עם בעלה לא נפקא לן מידי, דכשתמאי לומר דאין זה בכלל מעיי' דין מליאה יש לשבח זה וכו'. ע"כ. מצואר מהמל"ם שמלאכה שאין האשה חייבת לעשות וזכה בה הבעל מדין מליאה וזהו להעדפה שעיי' הדחק.

והנה בהעדפה שעיי' הדחק נחלקו בה בגמ' כתובות סו א ת"ק ור"ע האם זה לבעלה או לעלמה. ופסק הרמב"ם אישות פכ"א ה"ב כת"ק שאם דחקה עלמה ועשתה יותר מן הראוי לה המותר לבעל. וכ"פ בשו"ע אבהע"ז סי' פ סעי' א. וכתב הח"מ ס"ק ב שדעת המ"מ אפילו עשתה בשעה שבני אדם ישינים, וכ"ש עשתה הרבה מלאכות ביחד שלא עיי' הדחק. והטור שם הציא בזה מחלוקת ר"ת ור"ב האי, והרא"ש לא הכריע, ותוכל האשה לומר קים לי כמ"ד לעלמה. וכתב הב"ח שכן נוהגים במדינות אלו שלא להוציא מיד האשה שום העדפה שעיי' הדחק. וכן הציא הב"ש ס"ק ב. וכתב החו"א כתובות סי' ע אות ה וז"ל: וגראה ללא מנהג רוב ישראל קאמר הב"ח שהרי לא שלח בכל גבול ישראל ע"ז, ואחרי שמתן זכות דינו והרמ"א זכות דינו נהגו להוציא, וזה מנהג רוב ישראל שקבלו הכרעת השו"ע. ומנהג הב"ח נראה שהונהג עפ"י דעתו ז"ל שהוא ספיקא דדינא, ומ"מ נראה דאין לזוז מפסק השו"ע אחרי שדעת רה"ג הרי"ף והרמב"ם דהלכה כחכמים, וזה גם דעת רשב"א הוצא בהרי"ן כתובות סא ב בסוגיא דהלכה כר"א, וזה דעת רי"ד בשמ"ק, וזה דעת המ"מ. והרא"ש והרי"ן לא כתבו שהוא ספיקא דדינא אלא שלא הוסיפו על הראשונים ושנו דברי שניהם והווי ליה ר"ח ז"ל יחידאה וכו'. ע"כ וועיי' משפטי שלמה להגר"ש קרלין ז"ל סי' א דבשאר עבודות שעושה האשה שלא בעבודת הזמר הוי ספיקא דדינא אם שייך לבעל, וא"א להוציא מהבעל מזונות במקום שהיא עובדת ומרויחה.

וגם לסוברים שמעיי' לעלמה, יש לדון האם יש למע"י אלה דין נכסי מלוג שהפירות לבעל, ולכאורה יש לתלות השאלה במחלוקת הב"ש והב"מ לגבי מלאכה שעיי' הדחק אם יש לבעל פירות, לדעת הב"ש סי' פ ס"ק ב יש לבעל פירות, וכן משמע בחי' רעק"א בגליון השו"ע שם על דברי הב"ש ס"ק ה, והפלאה בקו"א סי' פ ס"ק ה, אמנם לדעת הב"ש אם אין לו פירות. ועיי' קובץ תשובות למרן הגרי"א ח"ב סי' פא

שכשספקא לן אם יש לנכסים דין נכסי מלוג או לא פליגי בזה הראשונים אם יכולה לטעון קיס לי, לדעת הרמב"ן ב"ב נא חז"ל הפקיעו חזקתה והכספים עומדים בחזקת הבעל ואינה יכולה לטעון קיס לי, ואילו הרשב"א והריטב"א חולקים וסוברים שיכולה לטעון קיס לי, וכן דעת הבית יעקב סי' ע סעי' ג. ומסיק גם לפי"ז שיכולה לטעון קיס לי.

ועיי פס"ד ירושלים כרך יב עמ' כד בשם מרן הגרי"ש אלישיב שליט"א שעפ"י ההלכה יש לבעל פירות בשכרה.

ג. בכנה"ג חו"מ סי' פ הגז"י אות ה הביא בשם מהר"י אדרבי בדברי ריב"ז סי' קמט דדין טוען שאינו חוזר וטוען הוא דוקא הטוען עלמו יודע שנתחייב בה, אבל כשטוען טענה שהוא סובר שפוטר את עלמו בה, אע"פ שהדין לחיוב, יכול לחזור ולטעון. וביאר קטורה"ח שם ס"ק ב שטעמו כמשי"ב מהר"י בן לב ח"א סו"ס יח ממנהר"ד דטעמא דהודאת בע"ד הוא מתורת חיוב ומתנה, וע"כ אפשר לומר דכיון דאינו יודע אם יתחייב לא הוי חיוב, אבל לפי מה שנתבאר בקטורה"ח סי' לד ס"ק ד דהודאה הוי משום נאמנות, ומשום דהתורה האמינו על נפשו לכל אדם בין באיסור בין בממון, אי"כ אין לחלק בין יודע מחיובו ובין אינו יודע. אך כבר כתבו באוסף פס"ד מביה"ד הגדול ח"א עמ' עז אות ד עפ"י רמ"א בשו"ע סי' פ סעי' ב דהבית דין כותבין הטענות כדי שלא יוכלו לחזור ולטעון, ולפי"ז אם יודע הבע"ד שדבריו יירשמו בפרוטוקול בית הדין, הרי הוא מדקדק בטענותיו יותר ואין כאן מקום לחזרה מטענה לא באמתלא ולא מפטור לפטור ומכ"ש לא מטענת פטור לפי סברת הטוען בלבד לטענה אחרת.